

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักเพื่อคนไทย ทรงตั้งปณิธานที่จะช่วยให้ราษฎรในถิ่นทุรกันดารมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการในพระราชดำริจำนวนกว่า 4,000 โครงการที่เกิดขึ้น เป็นประจักษ์พยานถึงน้ำพระทัยและพระราชประสงค์ในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ราษฎรของพระองค์ สมดังพระปฐมบรมราชโองการเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงได้รับความเคารพ เทิดทูนและจงรักภักดีอย่างสูงสุดจากคนไทยแล้ว ยังทรงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากนานาชาติ ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลอันเนื่องมาจากผลงานการพัฒนามากมาย และรางวัลที่สำคัญรางวัลหนึ่งคือรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ที่ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายจากองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี 2549 นายโคฟี อันนัน อธิบดีเลขาธิการสหประชาชาติ ได้กล่าวสดุดีพระองค์ไว้ตอนหนึ่งว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้รับการขนานนามจากชาวโลกว่า “ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา” พระองค์ทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรที่ยากไร้และด้อยโอกาสทั่วทุกภูมิภาค ทรงสดับรับฟังปัญหาทุกข์ยากของราษฎรและทรงมีพระเมตตา พระราชทานแนวทางการดำรงชีพเพื่อให้ประชาชนของพระองค์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน...” (สุนทรพจน์นายโคฟี อันนัน เฉลิมพระเกียรติในหลวง. 2549 : ออนไลน์)

ตลอดระยะเวลากว่า 60 ปี แห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชาวไทยต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และมีความรู้สึกร่วมกันคือ “เรารักพระเจ้าอยู่หัว” หรือ “เรารักในหลวง” คงมีเหตุผลมากมายที่คนไทยจะให้คำตอบแก่ตนเองถึงความรักที่มีต่อพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แต่หนึ่งในเหตุผลสำคัญที่หลายคนเข้าใจและรับรู้ร่วมกัน คือพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมใจและเป็นหลักของชาติ ทั้งในยามบ้านเมืองอยู่ในสภาวะปกติและในยามที่บ้านเมืองเผชิญกับวิกฤติทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ด้วยความรักของคนไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมีความปรารถนาที่จะสื่อสารให้คนในสังคมรับทราบเรื่องราว ข้อมูลเกี่ยวกับพระองค์ท่าน จึงเกิดปรากฏการณ์ด้านการสื่อสารที่น่าสนใจรูปแบบหนึ่งขึ้นในสังคมไทย คือการสื่อสารเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผ่านบทเพลง แนวเพลงที่พบทั้งเพลงมาร์ช เพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง โดยในกระบวนการสื่อสาร ผู้ส่งสารอันได้แก่ ผู้ประพันธ์เพลง ทำหน้าที่สร้างความหมาย ที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่งเป็นเนื้อเพลงหรือสาร ผสมผสานกับท่วงทำนองดนตรี และการขับร้องของศิลปิน เพื่อสื่อความคิด อารมณ์และความรู้สึกไปยังผู้ฟังหรือผู้รับสารคือคนไทยทั่วประเทศ

บทเพลงเทิดพระเกียรติที่ประพันธ์ขึ้นจำนวนมากได้เผยแพร่ทางสื่อมวลชน สร้างกระแสแห่งความจงรักภักดี เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแรงบันดาลใจให้หลาย ๆ คนทำความดีเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพลงเทิดพระเกียรติที่มีชื่อเสียง เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชา เพลงภูมิแผ่นดินนวมินทรมหาราชา เพลงรูปที่มีทุกบ้าน เพลงพ่อแห่งแผ่นดิน เพลงต้นไม้ของพ่อ เพลงทรงพระเจริญ เป็นต้น บทเพลงดังกล่าวนอกจากจะมีเนื้อหาที่มีความหมาย ท่วงทำนองและดนตรีที่ไพเราะแล้ว เมื่อเวลาผ่านไปบทเพลงเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยบันทึกเหตุการณ์ ความคิด ความรู้สึก ของผู้คนในสังคมไทยไว้ด้วย

คณะผู้วิจัยสนใจบทเพลงเทิดพระเกียรติในฐานะที่เป็นสื่อสะท้อนความรัก ความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้รวบรวมเพลงเทิดพระเกียรติ เพื่อนำมาศึกษารูปแบบและเนื้อหา การสื่อความหมายเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แนวคิดและแรงบันดาลใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์บทเพลง โดยการศึกษาครั้งนี้จะช่วยบันทึกสภาพสังคมและความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

1.2 คำถามของการวิจัย

- 1.2.1 แนวคิด แรงบันดาลใจและโอกาสในการการสร้างสรรค์บทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกิดจากอะไร
- 1.2.2 เพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีการสื่อความหมายอย่างไร
- 1.2.3 รูปแบบการนำเสนอ ภาษา เนื้อหาในเพลงเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิด แรงบันดาลใจและโอกาสในการสร้างสรรค์บทเพลง
เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 1.3.2 เพื่อศึกษาวิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในเพลงเทิดพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 1.3.3 เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการนำเสนอ ภาษา เนื้อหาในเพลงเทิดพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อความหมายในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลง สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และเผยแพร่เพลงเทิดพระเกียรติ ขอบเขตของการศึกษามีดังนี้

- 1.4.1 เพลงเทิดพระเกียรติที่นำมาศึกษาเป็นเพลงไทยสากลทุกแนว เช่น ลูกทุ่ง ลูกกรุง เพลงสมัยนิยม
- 1.4.2 เพลงที่นำมาศึกษามีการเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน จัดทำเป็นแถบบันทึกเสียง แผ่นซีดี หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ เป็นต้น

1.5 ข้อยกเว้นของการวิจัย

1.5.1 ระยะเวลาของการศึกษารั้งนี้ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2552 ถึงเดือนมกราคม 2553 ดังนั้นอาจมีบทเพลงบางบทเพลงที่มีการเผยแพร่ในช่วงที่คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ไม่สามารถรวบรวมเพลงไว้ได้ครบถ้วน

1.5.2 การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาการประพันธ์เพลงเทิดพระเกียรติ อาจทำได้ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากข้อมูลที่สืบค้นไม่ได้ระบุระยะเวลาในการประพันธ์เพลงไว้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลงเทิดพระเกียรติ หมายถึง บทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเป็นภาษาไทย เนื้อหาสดุดีสรรเสริญ ตลอดจนแสดงความรู้สึกรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

รูปแบบของของบทเพลง หมายถึง รูปแบบของเพลงที่แบ่งตามเครื่องดนตรีและเนื้อหา ได้แก่ เพลงไทยลูกกรุง เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงไทยสากล

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์และเผยแพร่บทเพลงเทิดพระเกียรติ หมายถึง ผู้ประพันธ์คำร้อง ผู้ประพันธ์ทำนอง ศิลปิน/นักร้องผู้ขับร้องบทเพลง ผู้บริหารค่ายเพลง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนจัดทำเพลงเทิดพระเกียรติ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 ทราบแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เพลงเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 1.7.2 เข้าใจวิธีการสื่อความหมายเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเพลง เทิดพระเกียรติ
- 1.7.3 ทราบรูปแบบภาษา เนื้อหาที่ปรากฏในเพลงเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 1.7.4 ได้เผยแพร่วิธีการการสื่อสารที่เกิดขึ้นในการแสดงความจงรักภักดีต่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 1.7.5 กระตุ้นให้สังคมเห็นคุณค่าของบทเพลงเทิดพระเกียรติ และเกิดการนำสาระ ของบทเพลงไปเผยแพร่และส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม